

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

14 maart 2018

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**over de implementering van een gezamenlijke
strategie om glyphosaat te verbieden**

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE VOLKSGEZONDHEID, HET LEEFMILIEU
EN DE MAATSCHAPPELIJKE HERNIEUWING
UITGEBRACHT DOOR
DE HEER **Damien THIÉRY**

INHOUD

Blz.

I. Procedure	3
II. Inleidende uiteenzetting	3
III. Algemene bespreking.....	5
IV. Bespreking van de consideransen en van de verzoeken en stemmingen	12

Zie:

Doc 54 **2856/ (2017/2018):**

001: Voorstel van resolutie van de heer Senesael, mevrouw Winkel en de heer Delizée.

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

14 mars 2018

PROPOSITION DE RÉSOLUTION

**visant à mettre en œuvre une stratégie
concertée de suppression du glyphosate**

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE LA SANTÉ PUBLIQUE, DE L'ENVIRONNEMENT
ET DU RENOUVEAU DE LA SOCIÉTÉ
PAR
M. **Damien THIÉRY**

SOMMAIRE

Pages

I. Procédure	3
II. Exposé introductif.....	3
III. Discussion générale.....	5
IV. Discussion des considérants et du dispositif et votes	12

Voir:

Doc 54 **2856/ (2017/2018):**

001: Proposition de résolution de M. Senesael, Mme Winkel et M. Delizée.

**Samenstelling van de commissie op de datum van indiening van het verslag/
Composition de la commission à la date de dépôt du rapport**

Voorzitter/Président: Muriel Gerkens

A. — Vaste leden / Titulaires:

N-VA Renate Huffkens, Yoleen Van Camp, Valerie Van Peel,
Jan Vercammen
PS André Frédéric, Alain Mathot, Daniel Senesael
MR Luc Gustin, Benoît Piedboeuf, Damien Thiéry

CD&V Nathalie Muylle, Els Van Hoof
Open Vld Dirk Janssens, Ine Somers
sp.a Karin Jiroflée
Ecolo-Groen Muriel Gerkens
cdH Catherine Fonck

B. — Plaatsvervangers / Suppléants:

An Capoen, Werner Janssen, Koen Metsu, Sarah Smeyers, Bert Wollants
Nawal Ben Hamou, Frédéric Daerden, Eric Massin, Fabienne Winckel
Sybille de Coster-Bauchau, Caroline Cassart-Mailleux, Olivier Chastel, Stéphanie Thoron
Franky Demon, Nahima Lanjri, Vincent Van Peteghem
Katja Gabriëls, Nele Lijnen, Annemie Turtelboom
Monica De Coninck, Maya Detiège
Anne Dedry, Evita Willaert
Michel de Lamotte, Benoît Lutgen

C. — Niet-stemgerechtigd lid / Membre sans voix délibérative:

DéFI Véronique Caprasse

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	:	Parti Socialiste
MR	:	Mouvement Réformateur
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	:	socialistische partij anders
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
cdH	:	centre démocrate Humaniste
VB	:	Vlaams Belang
PTB-GO!	:	Parti du Travail de Belgique – Gauche d'Ouverture
DéFI	:	Démocrate Fédéraliste Indépendant
PP	:	Parti Populaire
Vuye&Wouters	:	Vuye&Wouters

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:	Abréviations dans la numérotation des publications:
DOC 54 0000/000: Parlementair document van de 54 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer	DOC 54 0000/000: Document parlementaire de la 54 ^e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA: Schriftelijke Vragen en Antwoorden	QRVA: Questions et Réponses écrites
CRIV: Voorlopige versie van het Integraal Verslag	CRIV: Version Provisoire du Compte Rendu intégral
CRABV: Beknopt Verslag	CRABV: Compte Rendu Analytique
CRIV: Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)	CRIV: Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)
PLEN: Plenum	PLEN: Séance plénière
COM: Commissievergadering	COM: Réunion de commission
MOT: Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)	MOT: Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers	Publications officielles éditées par la Chambre des représentants
Bestellingen: Natieplein 2 1008 Brussel Tel.: 02/ 549 81 60 Fax: 02/549 82 74 www.dekamer.be e-mail: publicaties@dekamer.be	Commandes: Place de la Nation 2 1008 Bruxelles Tél.: 02/ 549 81 60 Fax: 02/549 82 74 www.lachambre.be courriel: publications@lachambre.be
De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier	Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC

DAMES EN HEREN,

Uw commissie heeft dit voorstel van resolutie besproken tijdens haar vergadering van 28 februari 2018.

I. — PROCEDURE

De heer Daniel Senesael (PS) heeft het belang onderstreept van de problematiek van de alternatieven voor glyfosaat. Daarom had hij gevraagd hoorzittingen over dit vraagstuk te organiseren. Dat verzoek werd geweigerd.

Aanvankelijk was dit voorstel van resolutie samen gevoegd met het wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 24 januari 1977 betreffende de bescherming van de gezondheid van de gebruikers op het stuk van de voedingsmiddelen en andere producten, waarbij een verbod wordt ingesteld op de handel in, of op het in de handel brengen van en op de productie van recipiënten die bestemd zijn voor voedingsmiddelen die bisfenol A of S bevatten (DOC 54 1228/001), en met het voorstel van resolutie betreffende de hormoonverstorende stoffen (DOC 54 1367/001). Op verzoek van *de heer Daniel Senesael (PS)* werd beslist dit voorstel van resolutie van de voormelde teksten los te koppelen.

II. — INLEIDENDE UITEENZETTING

De heer Daniel Senesael (PS), hoofdindieners van het voorstel van resolutie, licht de krijtlijnen ervan toe.

Dit voorstel van resolutie komt er naar aanleiding van de beslissing die de Europese Unie in november 2017 heeft genomen om de vergunning voor glyfosaat voor een bijkomende periode van vijf jaar te verlengen. Die beslissing werd op voorstel van de Europese Commissie genomen, met de steun van 18 lidstaten, waaronder Duitsland. De beslissing lokte felle kritiek uit van gezondheids- en milieuorganisaties alsook van heel wat wetenschappers. Bovendien herinnert de spreker eraan dat in een petitie, die door bijna één miljoen mensen is ondertekend, het verbod op glyfosaat werd geëist.

Voorts had het Europees Parlement zich uitgesproken tegen een verlenging van de vergunning en verzocht het daarbij om een verbod binnen een periode van vijf jaar alsook om een geleidelijk verbod op bepaalde gebruikstoepassingen, meer bepaald in openbare ruimten.

België heeft in dit debat stelling genomen. De minister van Middenstand, Zelfstandigen, KMO's, Landbouw en Maatschappelijke integratie heeft die beslissing in het openbaar betreurd. Hij heeft verklaard glyfosaat te willen verbieden, maar verbindt er zich tegelijkertijd toe te zoeken naar alternatieven voor de landbouwsector.

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission a examiné la présente proposition de résolution au cours de sa réunion du 28 février 2018.

I. — PROCÉDURE

M. Daniel Senesael (PS) a souligné l'importance de la problématique des alternatives au glyphosate. Il a dès lors émis le souhait d'organiser des auditions sur ce thème. Cette demande a été rejetée.

Initialement, cette proposition de résolution était jointe à la proposition de loi modifiant la loi du 24 janvier 1977 relative à la protection de la santé des consommateurs en ce qui concerne les denrées alimentaires et les autres produits, et interdisant le commerce ou la mise dans le commerce et la fabrication de contenants destinés aux denrées alimentaires et contenant du bisphénol A ou S (DOC 54 1228/1) ainsi qu'à la proposition de résolution relative aux perturbateurs endocriniens (DOC 54 1367/1). À la demande de *M. Daniel Senesael (PS)*, la présente proposition de résolution a été disjointe des textes précités.

II. — EXPOSÉ INTRODUCTIF

M. Daniel Senesael (PS), auteur principal de la proposition, en expose les contours.

Le dépôt de cette proposition fait suite au renouvellement, en novembre 2017, par l'Union européenne de l'autorisation du glyphosate pour cinq années supplémentaires. Cette décision a été prise, sur proposition de la Commission européenne, avec le soutien de 18 États membres, dont l'Allemagne. Elle a été vivement dénoncée par les organisations de défense de la santé et de l'environnement ainsi que par de nombreux scientifiques. L'orateur rappelle en outre qu'une pétition rassemblant près d'un million de signatures avait réclamé l'interdiction du glyphosate.

Enfin, le Parlement européen s'était prononcé en majorité contre la prolongation d'une autorisation, demandant une interdiction endéans une période de cinq ans, ainsi qu'une interdiction progressive de certaines utilisations notamment dans les espaces publics.

La Belgique a pris position dans ce débat. Le ministre des Classes moyennes, des Indépendants, des PME, de l'Agriculture, et de l'Intégration sociale a ainsi publiquement regretté cette décision. Il a affirmé vouloir interdire le glyphosate tout en s'engageant à rechercher des alternatives pour le secteur agricole.

Dit voorstel van resolutie moet in die zin worden opgevat. De heer Senesael is van mening dat het op basis van de beschikbare elementen volstaat om het voorzorgsbeginsel toe te passen. In meerdere ernstige onderzoeken, onder meer van het gespecialiseerd agentschap van de Wereldgezondheidsorganisatie, wordt ervoor gewaarschuwd dat glyfosaat waarschijnlijk kankerverwekkend is. Hoewel de Europese Autoriteit voor voedselveiligheid (EFSA) en het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) tot andere bevindingen kwamen, konden die de bezorgdheid niet wegnemen, zo groot was de impact van de onthullingen van de *Monsanto Papers*.

De wetgever moet zijn verantwoordelijkheid nemen om de bevolking te beschermen tegen de gevaren van die stof.

De indieners van dit voorstel van resolutie vragen de regering dan ook een strategie uit te werken om glyfosaat geleidelijk te bannen, zonder de termijn van vijf jaar af te wachten.

Zij vragen dat België zou samenwerken met de andere lidstaten die tegen glyfosaat gekant zijn, zoals Frankrijk. Die samenwerking zou er in de eerste plaats toe moeten leiden dat bijkomende middelen worden vrijgemaakt voor onderzoek en ontwikkeling inzake onschadelijke alternatieven, teneinde het nadeel voor de landbouwers te beperken. Daartoe dient nauw overleg te worden gepleegd met de vertegenwoordigers van de landbouwsector. De indieners zijn van mening dat een dergelijk lidstatenverbond zou moeten kunnen leiden tot een verbod binnen een termijn van drie jaar.

De indieners stellen vast dat het gebruik van glyfosaat dan wel verboden is in de drie gewesten van het land, maar dat deze onkruidverdelger nog steeds wordt verkocht. Zij willen dan ook een onmiddellijk verbod instellen op de verkoop van glyfosaat aan particulieren voor niet-professioneel gebruik.

De heer Senesael wijst er ten slotte op dat het in het voorstel van resolutie geformuleerde verzoek 5 achterhaald is, aangezien de termijn om een beroep in te stellen bij het Hof van Justitie van de Europese Unie verstreken is. Hij geeft daarom aan bereid te zijn de tekst te amenderen teneinde dat verzoek weg te laten.

Volgens de heer Senesael is dit voorstel in overeenstemming met de standpunten die België in dit dossier heeft ingenomen. Het voorstel zou een positief signaal zijn waarmee de regering zich bovendien verzekerd zou weten van de steun van de Kamer van volksvertegenwoordigers bij het tot stand brengen van een ambitieus beleid om glyfosaat te bannen.

La présente proposition va dans le même sens. M. Senesael estime que les éléments disponibles sont suffisants pour appliquer le principe de précaution. Différentes études sérieuses, émanant notamment de l'agence spécialisée de l'OMS, ont mis en garde contre le caractère cancérigène probable du glyphosate. La conclusion différente à laquelle sont arrivées l'Autorité européenne de sécurité des aliments (EFSA) et l'Agence européenne des produits chimiques (ECHA) n'a pas permis de lever les inquiétudes tant celle-ci est entachée par les révélations des *Monsanto Papers*.

Le législateur doit prendre ses responsabilités pour protéger la population face aux dangers de cette substance.

Les auteurs de la proposition demandent dès lors au gouvernement de mettre en place une stratégie de sortie progressive du glyphosate sans attendre un délai de cinq ans.

Ils invitent la Belgique à coopérer avec les autres États membres opposés au glyphosate, comme la France. Cette coopération devrait avoir pour premier objectif d'allouer des moyens supplémentaires à la recherche et au développement d'alternatives inoffensives, et ce afin de limiter le préjudice pour les agriculteurs. Une étroite concertation avec les représentants du secteur agricole s'impose à cet égard. Les auteurs estiment que la coalition d'États membres devrait parvenir à une interdiction dans un délai de trois ans.

Les auteurs constatent que si l'usage du glyphosate est prohibé dans les trois régions du pays, l'on trouve toujours cet herbicide disponible à la vente. Ils souhaitent dès lors interdire immédiatement la vente du glyphosate à des particuliers pour des usages non professionnels.

Enfin, M. Senesael indique que la demande n°5 formulée dans la proposition de résolution est obsolète, le délai de recours devant la Cour de justice de l'Union européenne ayant déjà expiré. Il se dit dès lors prêt à amender le texte afin de la supprimer.

M. Senesael estime que cette proposition est conforme aux positions prises par la Belgique dans ce dossier. Elle constituerait un signal positif et assurerait au gouvernement le soutien de la Chambre dans la mise en place d'une politique ambitieuse de sortie du glyphosate.

III. — ALGEMENE BESPREKING

A. Betogen van de leden

Mevrouw Karin Jiroflée (sp.a) geeft aan dat ze het voorstel van resolutie steunt.

Ze vraagt dat er lessen worden getrokken uit het verleden. De glyfosaatkwestie heeft van meet af aan een heftig debat tussen experts ontlokt. Terwijl sommigen de kankerverwekkende eigenschappen van het product probeerden te bewijzen, beweerden anderen het onschadelijke karakter ervan te kunnen aantonen. Uit de *Monsanto Papers* is gebleken dat ook studies die op het eerste gezicht volstrekt onverdacht lijken, gemanipuleerd kunnen zijn. In een dergelijke aangelegenheid moet het voorzorgsbeginsel dus steeds vooropstaan.

Het voorstel van resolutie heeft ook het voordeel dat het niemand voor een voldongen feit stelt. Het stopzetten van het gebruik van glyfosaat gebeurt volgens een geleidelijk stappenplan, waarbij tegelijk alternatieve oplossingen worden ontwikkeld.

Mevrouw Jiroflée wijst erop dat de minister van Landbouw zich in het verleden al heeft uitgesproken voor een geleidelijk, gefaseerd verbod op glyfosaat. Ze stelt dus vast dat er een zekere mate van gelijkgerichtheid is met de regeringsdoelstellingen, al is het zo dat de minister voor de totstandkoming van het totaalverbod een langere periode voor ogen heeft dan dit voorstel van resolutie (5 jaar in plaats van 3).

*Voorzitter Muriel Gerken*s steunt het voorstel van resolutie.

Ze is van oordeel dat deze tekst een concrete invulling geeft aan de verbintenissen die de minister is aangegaan en bijgevolg voor een zekere cohesie met die verbintenissen kan zorgen. De spreker wijst erop dat toen de Europese Unie de beslissing nam om de vergunning voor glyfosaat te verlengen, België had aangegeven een stap verder te willen gaan en op nationaal niveau een strategie wilde uitwerken om het gebruik van het product gefaseerd te verbieden.

Die fasering moet de ruimte bieden om alternatieven voor glyfosaat te ontwikkelen. Mevrouw Gerken benadrukt dat die “alternatieven” niet uitsluitend mogen slaan op andere chemische producten met gelijkaardige eigenschappen. De spreker pleit voor de ontwikkeling van een ander soort landbouw.

Mevrouw Gerken herinnert eraan dat, toen werd beslist om de vergunning voor glyfosaat te verlengen, ze de minister had gevraagd of tegen die beslissing

III. — DISCUSSION GENERALE

A. Interventions des membres

Mme Karin Jiroflée (sp.a) dit soutenir la proposition de résolution.

Elle invite à tirer les leçons de passé. Dès le début, la question du glyphosate a donné lieu à de vifs débats d'experts. Alors que les uns tentaient de démontrer les propriétés cancérogènes de ce produit, les autres disaient prouver son caractère inoffensif. Les *Monsanto Papers* ont démontré que même des études qui semblent à première vue au-dessus de tout soupçon peuvent être manipulées. Dans une telle matière, c'est donc le principe de précaution qui doit prévaloir.

La proposition de résolution présente également l'avantage de ne mettre personne devant le fait accompli. L'arrêt de l'utilisation du glyphosate est introduit de façon progressive, par étapes et accompagné du développement de solutions alternatives.

Mme Jiroflée rappelle que le ministre de l'Agriculture s'est déjà prononcé par le passé en faveur d'une interdiction progressive du glyphosate, structurée par phase. Elle constate donc une certaine convergence avec les objectifs du gouvernement, même si le délai endéans lequel l'interdiction totale doit intervenir selon le ministre est plus long que celui prévu dans la présente proposition de résolution (5 ans au lieu de 3).

Mme Muriel Gerken, présidente, soutient la proposition de résolution.

Elle estime que ce texte concrétise des engagements déjà pris par le ministre, et permettrait dès lors d'assurer une certaine forme de cohésion avec ces derniers. L'intervenante rappelle que lors de la décision de l'Union européenne relative à la prolongation de la licence du glyphosate, la Belgique avait déclaré vouloir aller plus loin, et mettre en place au niveau national une stratégie d'interdiction phasée de l'utilisation de ce produit.

Le phasage doit permettre le développement d'alternatives au glyphosate. Mme Gerken souligne que par “alternative”, l'on ne doit pas entendre uniquement d'autres substances chimiques dont les propriétés seraient similaires. L'oratrice plaide pour le développement d'un autre type de pratiques agricoles.

Mme Gerken rappelle avoir interrogé le ministre au moment de la décision de prolongation de la licence du glyphosate sur la possibilité d'introduire un recours

beroep kon worden ingesteld bij het Hof van Justitie van de Europese Unie. De minister heeft die mogelijkheid toen van de hand gewezen, omdat hij van oordeel was dat de procedure weinig kans op slagen had. Mevrouw Gerkens betreurt die beslissing, die volgens haar te snel werd genomen. Verzoek 5 van dit voorstel van resolutie heeft dan ook tot doel de regering ertoe aan te zetten haar beslissing te herzien en een beroep in te stellen bij het Hof van Justitie van de Europese Unie, voor zover de beroepstermijn uiteraard nog niet verstreken is. De spreekster vraagt de vertegenwoordiger van de minister om verduidelijking hieromtrent.

B. Betoog van de vertegenwoordiger van de minister van Middenstand, Zelfstandigen, KMO's, Landbouw en Maatschappelijke integratie

De vertegenwoordiger van de minister is verbaasd over de inhoud van het voorstel van resolutie. De indieners lijken niet te weten dat de minister al een aantal stappen heeft ondernomen en dat er al maatregelen werden aangenomen of zelfs al in werking zijn getreden. Het voorstel is daarom op een hele reeks punten niet meer relevant.

De vertegenwoordiger van de minister stelt vast dat de grote principes die uit het voorstel naar voren komen, overeenstemmen met de doelstellingen van de regering en met de initiatieven die ze tot op heden heeft genomen. Het stemt de minister tot genoegen dat in dit dossier geen sprake is van een links-rechtstegenstelling.

Hij wijst er eerst en vooral op dat België openlijk stelling heeft genomen tegen de Europese beslissing om de vergunning voor glyfosaat te verlengen. Die beslissing bevatte immers geen enkel perspectief op *phasing out* ter compensatie van de verlenging van de vergunning. Evenmin was er sprake van een budget ter financiering van het onderzoek en de ontwikkeling van alternatieven voor glyfosaat.

De vertegenwoordiger van de minister wijst op de grote afhankelijkheid die in de landbouwsector ten opzichte van glyfosaat is ontstaan. Er is momenteel geen enkel product met een even breed werkingspectrum dat bijgevolg een aanvaardbaar alternatief voor de landbouwers zou zijn. Een onmiddellijk verbod op glyfosaat is derhalve niet denkbaar, zo niet dreigt men de landbouwers in grote moeilijkheden te brengen. Daarom heeft België gekozen voor een *phasing out*, dat wil zeggen een strategie die gericht is op een geleidelijk verbod. Een verlengingstermijn van vijf jaar lijkt in dat verband redelijk, want daarmee ligt de einddatum niet te veraf en is er toch voldoende tijd voor onderzoek naar alternatieven.

contre cette décision devant la Cour de justice de l'Union européenne. Le ministre avait alors écarté cette possibilité, jugeant que la procédure avait peu de chances d'aboutir. Mme Gerkens regrette cette décision, prise selon elle trop rapidement. La demande n°5 contenue dans la proposition de résolution a dès lors pour objectif d'obtenir du gouvernement qu'il reconsidère sa décision et introduise un recours auprès de la CJUE, pour autant bien entendu que le délai de recours ne soit pas expiré. L'oratrice demande au représentant du ministre des précisions à cet égard.

B. Intervention du représentant du ministre des Classes moyennes, des Indépendants, des PME, de l'Agriculture, et de l'Intégration sociale

Le représentant du ministre s'étonne du contenu de la proposition de résolution. Les auteurs semblent ignorer une série de démarches déjà entreprises et de mesures déjà adoptées ou en cours d'implémentation par le ministre. La proposition n'est dès lors, sur toute une série de points, plus pertinente.

Le représentant du ministre constate que les grands principes qui se dégagent de la proposition rejoignent les objectifs et les actions initiées par le gouvernement jusqu'à présent. Le clivage gauche-droite n'a pas lieu d'être dans ce dossier, ce dont le ministre se félicite.

Il rappelle tout d'abord que la Belgique a pris publiquement position contre la décision européenne de prolongation de l'autorisation du glyphosate. Cette décision ne contenait en effet aucun élément permettant de contrebalancer la prolongation de l'autorisation par un *phasing out*. Aucun budget destiné à financer la recherche et la mise en place d'alternatives au glyphosate n'était prévu.

Le représentant du ministre souligne la grande dépendance que le secteur agricole a développée face au glyphosate. Il n'existe à l'heure actuelle aucun produit doté d'un spectre d'action aussi large et qui constituerait dès lors une alternative acceptable pour les agriculteurs. Une interdiction immédiate du glyphosate n'est dès lors pas envisageable au risque de mettre les agriculteurs en grande difficulté. C'est la raison pour laquelle la Belgique a opté pour un *phasing out*, c'est-à-dire une stratégie visant une interdiction progressive. Une période de cinq ans semble à cet égard raisonnable. Elle constitue une échéance relativement rapprochée tout en laissant suffisamment de temps pour la recherche d'alternatives.

De vertegenwoordiger van de minister geeft in verband met het dossier en de al door de regering gezette stappen vervolgens een stand van zaken.

Hij herinnert eraan dat België een coalitie heeft gevormd met vijf andere lidstaten: Frankrijk, Griekenland, Malta, Slovenië en Luxemburg. Er is overeenstemming bereikt over een gemeenschappelijk standpunt, dat vervolgens aan de Europese Commissie is meegedeeld. In dat document vragen de zes betrokken lidstaten aan de Commissie de beslissing tot verlenging te doen gepaard gaan met maatregelen ter beperking van de risico's en de glyfosaatuitstap voor te bereiden door de landbouwers steun te verlenen. De zes betrokken landen houden ook regelmatig contact met het oog op het realiseren van hun gemeenschappelijk doel. Voor de vertegenwoordiger van de minister beantwoorden die elementen aan wat in verzoek 2 van het voorstel van resolutie wordt gevraagd.

Wat verzoek 1 betreft, vestigt de vertegenwoordiger van de minister de aandacht van de indieners op het groot aantal dossiers die al door het overlegcomité zijn behandeld. Er zijn andere instanties voor overleg tussen de gewesten en de federale overheid die geschikter zijn voor het beheer van dit dossier. Het gaat meer bepaald om het CIPA (*Comité interprofessionnel des Produits de l'Aquaculture*) of het tot de landbouw uitgebreide *Comité interministériel de l'Environnement*. Het kabinet van de minister heeft met de gewesten contact opgenomen om inzake onderzoek de balans op te maken. De volgende stap is om inzake dat onderzoek tot een overlegde strategie te komen.

De vertegenwoordiger van de minister wijst tevens op het noodzakelijke en nauwe overleg in dit dossier met de landbouwsector. De beslissing tot een *phasing out* en de keuze voor een periode van vijf jaar zijn er gekomen in het licht van de verplichtingen in die sector. Het gaat erom het economisch nadeel te beperken dat het gevolg zou zijn van een onvoldoende overlegde uitstap.

In verband met verzoek 4 herinnert de vertegenwoordiger van de minister eraan dat de gewesten de verkoop van glyfosaat hebben verboden. Die verbodsbepalingen hebben geleid tot een paradoxale situatie, wat de reden is waarom de minister het gebruik van glyfosaat door particulieren voor niet-professioneel gebruik ook wil verbieden. Aan het ontwerp van het verbodsbesluit wordt de laatste hand gelegd. Alleen het advies van de Hoge Gezondheidsraad ontbreekt nog. Onder voorbehoud van dat advies zal het ontwerp naar verwachting in het voorjaar van 2018 worden aangenomen.

Le représentant du ministre dresse ensuite un état des lieux du dossier et des démarches déjà entreprises par le gouvernement.

Il rappelle que la Belgique a formé une coalition avec cinq autres États membres (la France, la Slovaquie, la Grèce, Malte et le Luxembourg). Un accord a pu être trouvé sur une position commune qui a ensuite été adressée à la Commission européenne. Dans ce document, les 6 états concernés demandent à la Commission d'accompagner la décision de renouvellement de mesures destinées à limiter les risques et de préparer le plan de sortie du glyphosate en soutenant les agriculteurs. Les 6 pays concernés entretiennent en outre des contacts réguliers afin d'atteindre leur objectif commun. Pour le représentant du ministre, ces éléments répondent aux requêtes formulées dans la demande n°2 de la proposition de résolution.

En ce qui concerne la demande n°1, le représentant du ministre attire l'attention des auteurs sur le nombre important de dossiers déjà traités par le Comité de concertation. D'autres instances de concertation entre les régions et l'autorité fédérale existent et sont mieux à même de gérer ce dossier. Il s'agit notamment du CIPA (*Comité Interprofessionnel des Produits de l'Aquaculture*) ou du comité interministériel de l'Environnement, élargi à l'agriculture. Des contacts ont été pris par le cabinet du ministre avec les régions afin de dresser un état des lieux en matière de recherche. L'étape suivante consiste à mettre en place une stratégie concertée par rapport à ces recherches.

Le représentant du ministre insiste également sur l'étroite et nécessaire concertation avec le secteur agricole dans ce dossier. La décision d'opter pour un *phasing out* et le choix d'une période de cinq ans ont été posés pour tenir compte des contraintes de ce secteur. Il s'agit de limiter le préjudice économique qui serait la conséquence d'un plan de sortie insuffisamment concerté.

Concernant la demande n°4, le représentant du ministre rappelle que la vente de glyphosate a été interdite par les régions. Ces interdictions ont donné lieu à une situation paradoxale, raison pour laquelle le ministre souhaite interdire également l'utilisation du glyphosate par des particuliers pour des usages non professionnels. Le projet d'arrêté royal d'interdiction est en cours de finalisation. Seul l'avis du Conseil supérieur de la Santé manque encore. Sous réserve de cet avis, le projet devrait être adopté pour le printemps 2018.

Wat tot slot verzoek 5 betreft, heeft de vertegenwoordiger van de minister zo zijn twijfels over de opportuniteit van een vordering bij het Hof van Justitie van de Europese Unie. De uitkomst van de procedure is volgens hem onzeker. De beslissing tot verlenging van de machtiging lijkt hem niet onregelmatig. De minister wil België niet in een lange en dure procedure betrekken die volgens hem geen enkele kans op welslagen heeft. De inspanningen moeten worden toegespitst op het zoeken van alternatieven.

Tot besluit stelt hij dat, hoewel de geest van het voorstel van resolutie volledig strookt met de door de minister op gang gebrachte dynamiek, de inhoud op bepaalde punten achterhaald lijkt. Verzoek 5 wordt echt niet opportuun gevonden.

C. Antwoorden van de hoofdindieners van het voorstel van resolutie en replieken

De heer Daniel Senesael (PS) vindt dat uit de woorden van de vertegenwoordiger van de minister blijkt dat er vooruitgang is in de zoektocht naar alternatieven, wat hij toejuicht.

Hij stelt vast dat Frankrijk heeft gekozen voor een *phasing out* over een periode van drie jaar, wat duidelijk aantoonde dat een langere termijn niet nodig is.

Voor de spreker verschillen de vier verzoeken in de tekst in hun optiek niet van het beleid dat de minister voert. Zij vormen daarentegen een versterking van zijn optreden, zijn een steun ervoor en gaan het op bepaalde punten zelfs vooraf.

De heer Senesael onderstreept dat de tekst rekening houdt met de situatie van de landbouwers.

Verzoek 5 lijkt niet langer relevant omdat de beroepstermijn is overschreden. Ook neemt de heer Senesael akte van de verklaringen van de vertegenwoordiger van de minister dat een vordering in rechte onrealistisch zou zijn. Hij herhaalt dat hij bereid is de tekst te amenderen om dit verzoek weg te laten.

De heer Damien Thiéry (MR) beklemtoont de brede consensus die zowel in de regering als in het parlement de bovenhand haalt omtrent noodzaak om glyfosaat op termijn te doen verdwijnen. België heeft op het internationale toneel duidelijk een standpunt in die zin ingenomen, en dat beginsel staat niet ter discussie.

Volgens hem komt het voorstel van resolutie echter te laat. Gelet op de gegevens die de vertegenwoordiger

Enfin, concernant la demande n°5, le représentant du ministre exprime ses doutes quant à l'opportunité d'une saisine de la Cour du justice de l'Union européenne. Il juge l'issue de la procédure hypothétique. La décision de prolongation de l'autorisation ne semble pas entachée d'irrégularité. Le ministre ne souhaite pas engager la Belgique dans une procédure longue et coûteuse qui n'a selon lui aucune chance d'aboutir. Les efforts doivent se concentrer sur la recherche d'alternatives.

En conclusion, si l'esprit de la résolution s'inscrit pleinement dans la dynamique initiée par le ministre, son contenu semble dépassé sur certains points. Quant à la demande n°5, elle est jugée inopportune.

C. Réponses de l'auteur principal de la proposition de résolution et répliques

M. Daniel Senesael (PS) estime qu'il ressort des propos du représentant du ministre que la recherche d'alternatives progresse ce dont il se félicite.

Il constate que la France a fait le choix d'un *phasing out* sur une période de trois ans, ce qui démontre bien qu'un délai plus long n'est pas nécessaire.

Pour l'orateur, les quatre demandes formulées dans le texte ne diffèrent pas dans leur philosophie de la politique menée par le ministre. Elles la confortent au contraire dans son action, l'appuient et sur certains points, la précèdent.

M. Senesael souligne que le texte tient compte de la situation des agriculteurs.

Quant à la demande n°5, elle ne semble plus pertinente en raison du dépassement du délai de recours. M. Senesael prend également acte des déclarations du représentant du ministre selon lesquelles une action en justice serait irréaliste. Il répète être prêt à amender le texte afin de supprimer cette demande.

M. Damien Thiéry (MR) souligne le large consensus qui prévaut tant au sein du gouvernement que du parlement, sur la nécessité de voir à terme le glyphosate disparaître. Le Belgique s'est clairement positionnée en ce sens sur la scène internationale et ce principe n'est pas remis en question.

Il estime cependant la proposition de résolution tardive. Au vu des éléments apportés par le représentant

van de minister heeft aangereikt, lijkt het duidelijk dat het regeeringsoptreden al aan de geformuleerde verzoeken tegemoetkomt.

Er wordt al tussen de Federale Staat en de gewesten samengewerkt, zodat verzoek 1 achterhaald is. Hetzelfde geldt voor verzoek 2.

Aan verzoek 5 kan geen steun worden toegezegd. De duur van de procedure is van dien aard dat het totaalverbod op glyfosaat op ons grondgebied al een feit zou zijn voordat het Hof zich zelfs maar heeft kunnen uitspreken. Voorts kost een dergelijke procedure veel geld.

Vervolgens gaat de heer Thiéry in op het vraagstuk van de termijn waarbinnen er een totaalverbod zou moeten komen. In dat verband roept hij op tot behoedzaamheid. Het is belangrijk om de *research* de nodige tijd te laten; zo niet dreigt men in ons milieu nog schadelijkere stoffen in te brengen. Momenteel bestaat er geen enkel ernstig alternatief voor het gebruik van glyfosaat in de landbouw. Hoewel Frankrijk voor een kortere termijn van drie jaar heeft geopteerd, gelden er dermate veel uitzonderingen dat ze de vergelijking weinig relevant maken.

Verzoek 3 roept de minister op overleg te plegen met de verenigingen die de landbouwers vertegenwoordigen. Volgens de spreker heeft dat overleg, ondanks de mogelijkerwijs nog bestaande meningsverschillen, wel degelijk plaats.

Ten slotte zal aan verzoek 4 tegemoet worden gekomen zodra het koninklijk besluit is aangenomen dat de verkoop van glyfosaat aan particulieren beoogt te verbieden. Die tekst wordt zeer binnenkort verwacht.

Tot besluit meent de heer Thiéry dat dit voorstel van resolutie geen zoden aan de dijk zal zetten. Hij kan het dan ook niet steunen.

De heer Daniel Senesael (PS) weerlegt de uitspraak dat het voorstel van resolutie te laat zou komen. Hij wijst erop dat het werd ingediend op 4 december 2017, met andere woorden één week nadat werd beslist de vergunning voor glyfosaat te verlengen.

Volgens de spreker gaat de tekst op bepaalde punten verder dan wat de minister tot dusver heeft gedaan.

Hoewel het bijvoorbeeld klopt dat het overleg met de gewesten al loopt, verzoeken de indieners van het voorstel van resolutie “een verbodsbeleid uit te stippelen inzake het landbouwkundig gebruik van glyfosaat in België, zodra er onschadelijke alternatieven zijn gevonden en uiterlijk over drie jaar”.

du ministre, il semble clair que l'action du gouvernement répond déjà aux demandes formulées.

La collaboration entre l'état fédéral et les régions existe déjà de sorte que la demande n°1 est obsolète. Il en est de même de la demande n°2.

La demande n°5 ne peut être soutenue. La durée de la procédure est telle que l'interdiction totale du glyphosate interviendrait sur le territoire avant même que la Cour n'ait pu se prononcer. Le coût d'une telle procédure est en outre important.

Quant à la question du délai endéans lequel une interdiction totale devrait intervenir, M. Thiéry appelle à la prudence. Il importe de laisser le temps nécessaire à la recherche faute de quoi l'on risque d'introduire dans notre environnement des substances plus nocives encore. Il n'existe à l'heure actuelle aucune alternative sérieuse à l'utilisation du glyphosate dans l'agriculture. L'orateur ajoute que si la France a opté pour un délai plus court, de trois ans, les exceptions sont si nombreuses qu'elles rendent la comparaison peu pertinente.

La demande n°3 appelle le ministre à se concerter avec les associations représentant les agriculteurs. Pour l'orateur, et malgré les divergences d'opinion qui peuvent subsister, cette concertation a bien lieu.

Enfin, la demande n°4 sera rencontrée dès l'adoption de l'arrêté royal visant à interdire la vente du glyphosate aux particuliers. Ce texte est attendu très prochainement.

En conclusion, M. Thiéry estime que la présente résolution ne fera pas avancer la problématique. Il ne peut dès lors la soutenir.

M. Daniel Senesael (PS) réfute l'affirmation selon laquelle la proposition de résolution aurait un caractère tardif. Il rappelle qu'elle a été déposée le 4 décembre 2017, soit une semaine après la décision de prolongation de l'autorisation du glyphosate.

Pour l'orateur, le texte va sur certains points plus loin que les actions déjà entreprises par le ministre.

Ainsi, s'il est exact qu'une concertation avec les régions est déjà en place, la proposition invite à développer “une stratégie d'interdiction du glyphosate à usage agricole en Belgique dès que des alternatives inoffensives auront été trouvées, et au plus tard dans trois ans”.

Voorts geeft de heer Senesael aan zich ervan bewust te zijn dat ons land in dit dossier nauwe contacten onderhoudt met sommige EU-lidstaten. Dit voorstel van resolutie formuleert evenwel een bijkomend gericht verzoek en dringt erop aan “de nodige middelen (...) samen te brengen voor het onderzoek naar en de ontwikkeling van alternatieven voor het gebruik van glyfosaat in de landbouw”.

In verzoek 3 beklemtonen de indieners dat het economisch nadeel voor de landbouwers moet worden beperkt.

De heer Senesael neemt er akte van dat de minister momenteel werkt aan een ontwerp van koninklijk besluit. Verzoek 4 druist niet in tegen dat initiatief.

Tot besluit geeft de spreker aan dat het parlement de minister via dit voorstel van resolutie steunt om door te gaan op de weg van een ambitieuze strategie.

Mevrouw Muriel Gerkens (Ecolo-Groen) wijst erop dat het koninklijk besluit met het oog op het instellen van een verbod volgens de vertegenwoordiger van de minister in het voorjaar klaar zou moeten zijn. Volgens de spreker zal het dan te laat zijn. Na de dooi zal in de tuinen opnieuw met glyfosaat worden gespoten. De spreker wijst erop dat de schappen van de gespecialiseerde zaken dit jaar bijzonder goed gevuld zijn.

De spreker verwijst naar een recente studie van het *Pesticide Action Network*, waarin de bestaande alternatieven worden uiteengezet. Ze benadrukt dat niet naar alternatieven moet worden gezocht door nieuwe moleculen te ontwikkelen die een vergelijkbaar werkingsspectrum zouden hebben als glyfosaat. Het is niet de bedoeling een nieuwe substantie te ontwikkelen waarmee alles kan worden verdelgd. De spreker pleit voor de invoering van nieuwe landbouwmethodes en nieuwe productiemodi en verdeelcircuits. Dat is het ene mogelijke alternatief. *Mevrouw Gerkens* voegt eraan toe dat niet alle landbouwers voorstander zijn van het ontwikkelen van nieuwe scheikundige stoffen. Veel van hen zetten zich in voor andere productiemodi. Op die manier slagen ze er vaak in méér inkomsten voort te brengen dan het geval is met de klassieke methodes. De landbouwsector heeft volgens de spreker meer begeleiding nodig om die overgang te kunnen maken.

De heer Damien Thiéry (MR) is het ermee eens dat een verandering van de landbouwmethodes noodzakelijk is. Vooralsnog bestaat er echter geen enkel middel, van welke aard ook, dat even doeltreffend is als glyfosaat en dus als een ernstig alternatief kan worden beschouwd.

M. Senesael se dit de même conscient des contacts étroits entretenus par la Belgique dans ce dossier avec certains États membres. La proposition de résolution contient cependant une demande précise supplémentaire en ce qu'elle invite à “mettre en commun les moyens de recherche et développement nécessaires aux alternatives à l'utilisation agricole du glyphosate”.

Quant à la demande n°3, elle insiste sur la nécessité de limiter le préjudice économique pour les agriculteurs.

M. Senesael prend acte du projet d'arrêté royal préparé par le ministre. La demande n°4 n'est pas contradictoire par rapport à cette initiative.

En conclusion, pour M. Senesael, cette résolution donne au ministre l'appui du parlement afin de poursuivre dans la voie d'une stratégie ambitieuse.

Mme Muriel Gerkens (Ecolo-Groen) note que selon le représentant du ministre, l'arrêté royal d'interdiction devrait être prêt au printemps. Pour l'oratrice il sera trop tard. Dès le dégel, les pulvérisations de glyphosate dans les jardins recommenceront et les rayons des magasins spécialisés ont été particulièrement bien approvisionnés cette année.

L'oratrice souligne le travail réalisé par le *Pesticide Action Network* qui a mis en évidence dans une récente étude les alternatives existantes. Elle insiste sur le fait que la recherche d'alternatives ne doit pas passer par le développement de nouvelles molécules qui auraient un spectre d'action comparable à celui du glyphosate. Il ne s'agit pas de mettre au point une nouvelle substance capable de tout détruire. L'oratrice plaide pour la mise en place de nouvelles pratiques agricoles, de nouveaux modes de production et circuits de distribution. Il s'agit là de la seule alternative envisageable. *Mme Gerkens* ajoute que les agriculteurs ne défendent pas tous l'option du développement de nouvelles substances chimiques. Beaucoup se battent pour d'autres modes de production. Ils parviennent ce faisant souvent à dégager des revenus plus élevés que ceux générés par le biais de méthodes classiques. L'oratrice estime qu'il faut davantage accompagner le secteur agricole afin de pouvoir réaliser cette transition.

M. Damien Thiéry (MR) s'accorde à dire qu'un changement des pratiques agricoles est nécessaire. À l'heure actuelle cependant aucune alternative, de quelque type qu'elle soit, ne présente la même efficacité que le glyphosate et ne peut dès lors être qualifiée de sérieuse.

De spreker is niet overtuigd van de meerwaarde die de resolutie zou aanreiken ten opzichte van de initiatieven die de minister al heeft genomen. Zo zijn de elementen die in het voorstel naar voren worden geschoven, heel waarschijnlijk al aan bod gekomen in het kader van het overleg met de gewesten of met de andere lidstaten.

De vertegenwoordiger van de minister herinnert eraan dat het ontwerp van koninklijk besluit zich op dit ogenblik nog op de tafel bevindt van de Hoge Gezondheidsraad, die een advies moet uitbrengen. Pas wanneer de adviesprocedure is afgelopen, kan het koninklijk besluit worden uitgevaardigd. Over het tijdspad bestaat nog geen zekerheid.

Hij wijst erop dat de bestaande alternatieven niet geloofwaardig zijn voor de landbouwsector, omdat geen enkel ervan een even breed werkingsspectrum heeft als glyfosaat.

Hij wijst er met aandrang op dat België over deze aangelegenheid voortdurend in contact staat met de andere Europese landen die lid zijn van de coalitie.

De termijn voor het instellen van een rechtsvordering bij het Hof van Justitie van de Europese Unie is verstrekken op 15 februari, dit wil zeggen twee maanden na de datum van bekendmaking van de bestreden handeling (15 december 2017).

De heer Daniel Senesael (PS) meent dat het voorstel van resolutie absoluut relevant blijft, in het bijzonder wegens de onzekerheid omtrent het tijdspad voor het uitvaardigen van het koninklijk besluit. Dit voorstel van resolutie is een bijkomende hefboom om actie te ondernemen.

Indien momenteel geen enkel product de concurrentie met glyfosaat aankan, moeten de alternatieven voor glyfosaat wel degelijk worden gezocht bij een wijziging van de landbouwpraktijken. Zó moet het voorstel van resolutie worden begrepen. De toegevoegde waarde ervan bestaat erin dat aan de minister wordt gevraagd om dat element mee te nemen in het overleg met de sector.

Mevrouw Karin Jiroflée (sp.a) beklemtoont dat de doelstellingen van het voorstel van resolutie stroken met die van de regering. Wat de beginselen betreft, lijkt er overeenstemming te zijn.

Het voorstel van resolutie beoogt louter om het beleid van de minister te ondersteunen. Zij vindt het dan ook jammer dat de meerderheidspartijen het niet steunen.

Quant aux précisions qu'apporterait la résolution par rapport aux actions déjà entreprises par le ministre l'orateur ne se dit pas convaincu. Il est fort probable que les éléments repris dans la proposition aient déjà été évoqués dans le cadre des concertations avec les régions ou les autres états membres par exemple.

Le représentant du ministre rappelle que le projet d'arrêté royal se trouve encore à l'heure actuelle sur la table du Conseil supérieur de la Santé, qui doit remettre un avis. Ce n'est qu'une fois la procédure d'avis terminée que l'arrêté royal pourra être promulgué. Le calendrier est encore incertain.

Il rappelle que si des alternatives existent aujourd'hui, elles ne sont pas crédibles pour le secteur agricole, aucune n'ayant un spectre d'action aussi large que le glyphosate.

Il insiste sur les contacts permanents entre la Belgique et les autres états européens membres de la coalition sur cette question.

Quant au délai pour l'introduction d'une action en justice devant la CJUE, il a expiré le 15 février, soit deux mois après la publication de l'acte attaqué (le 15 décembre 2017).

M. Daniel Senesael (PS) estime que la proposition de résolution garde tout son sens, en particulier en raison de l'incertitude quant au calendrier d'adoption de l'arrêté royal. Ce texte constitue un levier d'action supplémentaire.

Quant aux alternatives au glyphosate, si aucun produit ne peut à l'heure actuelle concurrencer le glyphosate, c'est bien au niveau du changement des pratiques de l'agriculture qu'elles doivent être recherchées. C'est ainsi qu'il convient de lire la proposition de résolution. Le texte a dès lors une valeur ajoutée puisqu'il invite le ministre à adopter cette orientation dans le cadre des concertations menées avec le secteur.

Mme Karin Jiroflée (sp.a) insiste sur la convergence des objectifs du gouvernement d'une part et de ceux défendus par ce texte d'autre part. Sur le plan des principes, le consensus semble régner.

La proposition de résolution n'a d'autre objet que de constituer un soutien à la politique menée par le ministre. Elle regrette dès lors l'absence de soutien de la part des partis de la majorité.

IV. — BESPREKING VAN DE CONSIDERANSSEN EN VAN DE VERZOEKEN EN STEMMINGEN

A. Consideransen

Consideransen A tot G

Over deze consideransen worden geen opmerkingen gemaakt.

Ze worden achtereenvolgens verworpen met 5 tegen 4 stemmen.

B. Verzoeken

Verzoeken 1 tot 5

Over deze verzoeken worden geen opmerkingen gemaakt.

Ze worden achtereenvolgens verworpen met 5 tegen 4 stemmen.

*
* *

Bijgevolg vervalt het gehele voorstel van resolutie.

De rapporteur,

Damien THIERY

De voorzitter,

Muriel GERKENS

IV. — DISCUSSION DES CONSIDÉRANTS ET DU DISPOSITIF ET VOTES

A. Considérants

Considérants A à L

Ces considérants n'appellent aucun commentaire.

Ils sont successivement rejetés par 5 voix contre 4.

B. Demandes

Demandes n° 1 à 5

Ces demandes n'appellent aucun commentaire.

Elles sont successivement rejetées par 5 voix contre 4.

*
* *

L'ensemble de la proposition de résolution devient dès lors sans objet.

Le rapporteur,

Damien THIERY

Le président,

Muriel GERKENS